

Рецензія на книгу: Ю.Г. Кияк, О.Ю. Барнетт, В.І. Ковалишин, Г.Ю. Кияк «Кореляції між клінічною і клітинною кардіологією»¹

Запропонована увазі читачів монографія написана на суміжжі двох наук – кардіології і клітинної патології, яка почала інтенсивно розвиватися.

Знання клінічної кардіології і досвід фундаментальних досліджень є підґрунтям для зародження нового напрямку — клінічної клітинної кардіології. Вона має низку переваг лише над клінічними чи експериментальними дослідженнями, бо розкриває початкові зміни й послідовність процесів, що призводять до виникнення хвороби в людини. Особливо це важливо при таких поширених захворюваннях, як ішемічна хвороба серця, ураження серця при артеріальній гіпертензії та цукровому діабеті 2-го типу і серцевій недостатності, які більш ніж на 50 % визначають тривалість життя людини.

Спектр започаткованих і розкритих у монографії проблем дуже широкий і багатогранний завдяки електронній мікроскопії – золотому стандарту для пізнання клітинних механізмів розвитку більшості хвороб. Як відомо, візуальні зміни, що відбуваються на субклітинному рівні при тому чи іншому захворюванні, дають більше нової інформації, ніж узагальнені лабораторні або функціональні показники, які переважно не досить специфічні.

Автори використали сучасні клінічні та функціональні методи дослідження серцево-судинної системи в порівнянні з результатами електронно-мікроскопічного дослідження під час операційних біопсій та експрес-некропсій міокарда, які за інформативністю прирівнюються до біопсій. Комплексний підхід до розпізнавання патоморфологічних і патофізіологічних процесів, що відбуваються на клітинному рівні в різних ділянках міокарда при коморбідних станах, увінчався винаходами, новими теоріями і гіпотезами, які допомагають обрати оптимальний підхід до лікування і профілактики серцевих недуг.

Монографія не має аналогів у світі за зіставленням клінічних ознак ураження серця і клітин-

ними змінами в ньому. Її унікальність полягає у вивченні експрес-некропсій міокарда, взятих у межах 10–15 хв після констатації біологічної смерті хворих, а також біопсій міокарда, отриманих під час операцій вентрикулопластики з приводу аневризму лівого шлуночка і протезування клапанів серця при ревматичних вадах. Вона написана фахово, доступно, цікаво й містить інтерпретацію 127 електронних мікрофотографій високої якості та інформативності. Розкрито низку актуальних питань щодо механізмів зародження кристалів холестерину, без яких немає атеросклерозу, патогенезу варіантної стенокардії, специфічності клітинних змін при ішемічних, гіпертензивних, діабетичних і токсичних кардіоміопатіях, а також причин виникнення гострої та хронічної серцевої недостатності. Вперше з'ясовано, що гібернація міокарда належить до загальнобіологічного явища, а не тільки до «нового ішемічного синдрому», в основі якої є ураження мітохондрій і вуглеводна дистрофія кардіоміоцитів. Розкрито нюанси гібернації, тривалість життя гібернованих міоцитів при серцево-судинних захворюваннях і в різних ділянках лівого шлуночка при інфаркті та механізми їх загибелі, зокрема через апоптоз або вторинний некроз, що призводить до розвитку серцевої недостатності.

Без сумніву, випуск у світ цієї книжки – добрий стимул для подальшого розвитку клітинної кардіології як науки, він допоможе як молодим лікарям, так і досвідченим кардіологам та патологам знайти пояснення низки скарг і симптомів, націлить їх на пошук нових підходів до лікування та профілактики найпоширеніших захворювань серця і судин.

Д.Д. Зербіно,
професор, академік НАМН,
член-кореспондент НАН України,
доктор медичних наук, директор
Інституту клінічної патології Львівського
національного медичного університету
імені Данила Галицького

¹ Кияк Ю.Г., Барнетт О.Ю., Ковалишин В.І., Кияк Г.Ю. Кореляції між клінічною і клітинною кардіологією. – Львів: Кварт, 2012. – 160 с.